

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника

(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв
Афанасьєв М. В.

Фізіологія і психологія праці

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	«Управління персоналом та економіка праці»

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
економіки та соціальних наук

Назарова Галина Валентинівна

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри економіки та соціальних наук
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Розробник:
Писаревська Ганна Іллівна, к.е.н., доц. кафедри економіки та соціальних наук,

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Ефективне вирішення практичних завдань організації виробництва і праці можливе за умови творчого використання наукових досягнень у галузі фізіології і психології праці, яка досліджує закономірності функціонування людського організму у процесі праці, динаміку психічних функцій працівника, механізми психологічної взаємодії людей і мотивації трудової діяльності. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення фізіології і психології праці. Вивчення дисципліни дає можливість студентові набути досвіду: дослідження теорії і світового досвіду фізіології та психології праці; самостійно використовувати ці знання в організації праці персоналу різних категорій, професій, посад, а також розробляти та обґрунтовувати науково-практичні рекомендації щодо її удосконалення.

Мета навчальної дисципліни: вивчення студентами теоретичних засад та набуття практичних навичок організації фізіології і психології праці, які є необхідними для вільного володіння практикою дослідження закономірностей функціонування людського організму у процесі праці, динаміки психічних функцій працівника, механізмами психологічної взаємодії людей і мотивацією трудової діяльності.

Курс	3	
Семестр	6	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	24
	семінарські, практичні	24
Самостійна робота		72
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Економіка праці та соціально-трудова відносини	Управління конфліктами
Організація праці	Маркетинг
Економіка підприємства	Мотивування персоналу
Менеджмент	Проектування трудових процесів
Бухгалтерський облік	Соціальна економіка та політика
Демографія	Стратегічне управління
Фінанси	Управління трудовим потенціалом
Ринок праці	HR-менеджмент
Аудит персоналу	Кадрове діловодство
	Облік і аналіз персоналу

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність використовувати особливості нервової системи в практичній діяльності персоналу	Вміти використовувати особливості нервової системи в практичній діяльності персоналу
Здатність використовувати особливості рухового апарату в практичній діяльності персоналу	Вміти використовувати особливості рухового апарату в практичній діяльності персоналу
Здатність управляти адаптацією працівника при виконанні завдань	Вміти обирати необхідні методи адаптації працівника до навантажень
Здатність використовувати особливості психіки людини в професійній діяльності	Вміти використовувати особливості психіки людини в професійній діяльності
Здатність забезпечувати максимальну працездатність тривалий час	Здійснювати продуктивної колективної праці
Здатність забезпечувати умови зменшення втоми	Вміти забезпечувати недопущення перевтоми у працівників
Здатність реалізовувати заходи щодо зменшення монотонності праці	Підвищувати змістовність праці
Здатність забезпечувати максимальну працездатність людини	Вміти делегувати повноваження в контексті професійної взаємодії
Оцінювати важкість праці	Використовувати різні методи оцінки важкості праці
Здійснювати профорієнтацію та профвідбір	Використовувати різні методи профорієнтації та профвідбору

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

«Аспекти праці, її психологічні та фізіологічні ознаки»

Тема 1. Предмет, методи і завдання дисципліни

1.1. *Праця як основний вид діяльності людини та її фізіолого – психологічні особливості.* Праця як основний вид діяльності людини. Соціально – економічна і психофізіологічна суть праці. Функції і зміст праці. Мотив, мета, результати праці. Трудові навантаження, їх класифікація та еволюція. Класифікація трудової діяльності залежно від навантажень на працівника. Фізична, розумова і нервова – напружена праця.

1.2. *Предмет, методологічні принципи і методи дослідження у фізіології та психології праці.* Предмет курсу – закономірності динаміки фізіологічних і психічних функцій людини в процесі праці. Методичні принципи фізіології і психології праці. Методи досліджень. Зміст, завдання і зв'язок курсу з іншими курсами.

1.3. *Сучасні проблеми та історія розвитку фізіології і психології праці.* Історія розвитку фізіології і психології праці в період переходу до ринкових відносин.

Тема 2. Центральна – нервова регуляція трудової діяльності

2.1. *Загальні відомості про будову нервової системи людини.* Нервова система як провідна фізіологічна система. Будова і властивості нервової системи. Нервова клітина як основна структурна одиниця нервової системи. Центральна нервова система (ЦНС). Нервові процеси – збудження, гальмування – та закономірності їх взаємодії: іррадіація, концентрація, індукція. Властивості нервових процесів: сила, рухливість, урівноваженість як фізіологічна основа темпераменту. Функціональна рухливість

(лабільність) і парабіоз. Прояви парабіозу в процесі праці. Аналізатори, їх побудова, функції і класифікація.

2.2. *Нервові процеси та їх динаміка.* Вища нервова діяльність. Рефлекторна функція ЦНС. Умовні та безумовні рефлекси. Рефлекторна дуга. Вчення І. П. Павлова про сигнальні системи.

2.3. *Основні принципи діяльності нервової системи людини.* Рефлекс як основа трудової діяльності. Динамічний робочий стереотип як одиниця трудової поведінки людини, умови його формування і вдосконалення.

2.4. *Функції центральної нервової системи в процесі праці.* Інтегративна функція ЦНС, її суть і мета – підтримання гомеостазу організму і досягнення результату праці. Функціональна система. Мета, програма і результати дії. Зворотна аферентація. Координаційна функція ЦНС. Принципи координації. Домінанта як тимчасово переважний рефлекс. Роль домінанти в процесі праці.

Тема 3. Фізіологія рухового апарату людини і раціоналізація трудових процесів

3.1. *Загальні відомості про будову рухового апарату людини та його функції.* Будова рухового апарату людини та функції його елементів. Рухові одиниці, їх сили і функції.

3.2. *М'язова сила і витривалість.* Динамічна і статична робота. Праця як поєднання динамічних рухів і статичної напруги. Гіподинамія та її наслідки.

3.3. *М'язова діяльність і робоча поза працівника.* Робоча поза працівника. Різновиди робочих поз та їх фізіологічна характеристика. Виробничі та фізіологічні вимоги до раціоналізації робочої пози. Робоче місце та ергономічні вимоги його планування і організації.

3.4. *Фізіологічні принципи раціоналізації трудових процесів.* Трудовий процес, його суть і елементи: операція, прийом, дія, рух. Фізіологічні принципи раціоналізації трудових рухів.

Тема 4. Фізіологічні реакції організму на трудові навантаження та умови праці

4.1. *Поняття про адаптацію та фізіологічні резерви організму людини.* Єдність людського організму з навколишнім середовищем. Принципи взаємодії: врівноважування, пристосування та протидія несприятливим факторам. Фізіологічні резерви організму. Поняття і механізми плантації. Гомеостаз як ознака адаптованості організму до середовища. Активна адаптація людини в процесі праці. Умови праці як частина навколишнього середовища. Санітарно – гігієнічні умови праці та їх вплив на фізіологічні системи працівника.

4.2. *Біохімічні процеси та енергетика трудової діяльності.* Енергетика трудової діяльності. Обмін речовин і енергії. Основний обмін і добові затрати енергії. Класифікація робіт на основі енергетичних затрат.

4.3. *Закономірності функціонування дихальної системи людини в процесі праці.* Вплив трудових навантажень і умов праці на функціонування органів дихання та серцево – судинну систему працівника. Класифікація робіт за показниками легеневої вентиляції, споживання кисню, частоти пульсу. Механізм терморегуляції організму людини в процесі праці.

4.4. *Особливості відновлювальних процесів в організмі працівника після роботи.* Закономірності відновлення фізіологічних функцій працівника до вихідного рівня під час відпочинку. Поняття про оптимальний стан організму.

Тема 5. Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності

5.1. *Психіка людини та її функції в процесі праці.* Зміст психіки. Психічне відображення. Функції психіки у процесі праці. Психічні властивості.

5.2. *Відчуття сприймання в процесі праці.* Пізнавальні психічні процеси. Відчуття і сприймання як процеси чутливого пізнання. Їх властивості і роль у процесі праці. Пам'ять, її компоненти і типи.

5.3. *Мислення в процесі праці.* Мислення, його суть, операції, види. Роль мислення і пам'яті в трудовій діяльності. Увага і воля як регулюючі психічні функції. Методи вивчення психічних процесів.

Тема 6. Психічні властивості особистості, їх розвиток і прояви в трудовій діяльності

6.1. *Особистість та її структура.* Психіка як суб'єктивне відображення об'єктивного світу. Функції психіки: когнітивна, регулятивна, комунікативна. Психіка і свідомість. Класифікація психічних явищ: процеси, стан, властивості особистості. Психічні стани людини, їх класифікація за тривалістю, рівнем напруження, психічними функціями. Емоції і почуття, їх взаємозв'язок, функції, види та вплив на працездатність і продуктивність праці. Методи вивчення психічних станів людини. Індивід та особистість. Загальна характеристика психічних властивостей особистості. Здібності, їх види та рівень розвитку. Професійні здібності. Інтелект.

6.2. *Темперамент і характер працівника* Темперамент, його фізіологічна основа і типи. Характер, його основні складові – воля, почуття, розум та індивідуальні особливості.

6.3. *Мотиви і мотивація. Теорії мотивації.* Потреби, інтереси, мотиви, установки, рівень домагань, самооцінка, переконання особистості як фактори трудової поведінки і ефективності діяльності. Методи вивчення психічних властивостей особистості.

Змістовий модуль 2.

«Працездатність людини та закономірності її динаміки»

Тема 7. Працездатність людини та закономірності її динаміки

7.1. *Суть і фактори працездатності людини.* Працездатність людини як фізіологічна основа продуктивності праці. Суть, фактори і основні рушійні сили працездатності.

7.2. *Межа працездатності і функціональні стани організму людини в процесі праці.* Межа та фізіологічний механізм регуляції працездатності. Функціональні системи в працездатності: основна, побічна, відновлювальна. Функціональні стани працівника: нормальний, пограничний, паталогічний, їх ознаки.

7.3. *Показники та методика оцінки працездатності людини.* Показники динаміки працездатності. Крива працездатності та характеристика її фаз.

7.4. *Динаміка працездатності і характеристика її фаз.* Динаміка працездатності при різних видах праці протягом робочого дня, доби, тижня, місяця, року. Методика інтегральної оцінки працездатності. Заходи щодо підвищення працездатності та ефективності трудової діяльності.

Тема 8. Виробнича втома і заходи запобігання перевтоми працівників

8.1. *Суть, причини і загальний механізм розвитку втоми.* Втома як етап у динаміці працездатності, її фізіологічна та біологічна суть. Локально – гуморальні теорії втоми.

8.2. *Показники і стадії втоми.* Причини і механізм втоми. Об'єктивні показники втоми і суб'єктивне відчуття стомлення.

8.3. *Заходи щодо запобігання перевтомі працівників на виробництві.* Перевтома та її наслідки. Особливості втоми при фізичній, розумовій і нервово – напруженій праці. Заходи щодо запобігання перевтоми працівників.

Тема 9. Психофізіологічна суть монотонності та способи підвищення змістовності праці

9.1. *Вплив науково – технічного прогресу на структуру і зміст трудової діяльності.* Об'єктивні передумови появи монотонних і сенсорно – напружених робіт. Фізіологічна суть, ознаки, критерії, види монотонності. Вплив монотонності на працездатність людини і продуктивність праці. Психічні стани працівника при виконанні монотонних робіт. Змістовність праці та її показники. Психофізіологічний аналіз трудових процесів і операцій як метод оцінки змістовності праці та виявлення причин помилок при їх виконанні.

9.2. *Основні заходи щодо запобігання монотонності і підвищення змістовності праці.* Заходи щодо запобігання монотонності праці та зниження її негативного впливу на працівника; фізіологічна раціоналізація трудових процесів і операцій; чергування операцій і суміщення трудових функцій; психологічна стимуляція; оптимізація темпу і ритму роботи; застосування естетичних факторів; реорганізація конвеєра.

Тема 10. Психофізіологічні особливості та принципи організації операторської праці

10.1. *Суть, види і особливості операторської праці.* Суть операторської праці, її особливості та різновиди. Контактний і дистанційний способи керування виробничими процесами та об'єктами. Поняття про систему: «людина – техніка – середовище». Типи людино – машинних систем.

10.2. *Психофізіологічні принципи організації роботи оператора.* Структура і етапи діяльності оператора. Психомоторика. Вимоги до психічних функцій працівника. Інформація забезпечення. Монотонія і політонія. Сенсорна депривація. Емоційні стани оператора. Надійність оператора та показники ефективності праці. Сенсорне і моторне поля на робочому місці оператора. Психофізіологічні вимоги і принципи компонування інформаційних пристроїв і пультів керування. Інженерна психологія та ергономіка, їх предмет, проблеми і значення для проектування системи «людина – техніка – середовище» і організації праці.

Тема 11. Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини

11.1. *Працездатність людини та закономірності її динаміки.* Характеристика найвищої працездатності людини. Фізична підготовка спеціалістів. Психофізіологічні заходи збереження працездатності працівників.

Тема 12. Важкість праці та методика її оцінювання

12.1. *Суть і фактори важкості праці.* Фактори важкості праці – трудові навантаження і умови праці. Суть, показники важкості праці. Медико – фізіологічне обґрунтування важкості праці. Важкість та інтенсивність праці, їх взаємозв'язок. Категорії важкості праці та їх характеристика.

12.2. *Інтегральний критерій важкості праці.* Методика інтегральної бальної оцінки важкості праці. Вплив важкості роботи на працездатність і продуктивність праці. Заходи щодо зменшення важкості та оптимізації інтенсивності праці.

Тема 13. Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку

13.1. *Суть, критерії та фізіологічні закономірності проектування режимів праці і відпочинку.* Режим праці та його складові: змінність, тривалість, темп, ритм, інтенсивність. Перерви для відпочинку: щорічна, щотижнева, міжзмінна, внутрішньозмінна; їх призначення та особливості. Регламентований і нерегламентований відпочинок. Поняття режиму праці і відпочинку. Фізіологічні передумови для встановлення періодів робіт і відпочинку. Методичні принципи проектування і критерії раціональності режимів праці та відпочинку. Внутрішньозмінний режим. Мікро- і макропаузи. Методика нормування часу на відпочинок.

13.2. *Методи встановлення регламентованих перерв на відпочинок.* Методи встановлення часу на відпочинок при виконанні різних видів робіт. Форми відпочинку. «Ефект Сеченова» як фізіологічна основа активного відпочинку і зміни діяльності. Методи релаксації. Застосування функціональної музики на виробництві, вплив режимів праці та відпочинку на економічні результати і здоров'я працівників.

Тема 14. Психофізіологічні основи профорієнтації і профвідбору

14.1. *Суть і завдання профорієнтації в ринкових умовах.* Суть профорієнтації і профвідбору, їх значення в умовах ринкової економіки. Класифікація професій за вимогами до людини. Трудова експертиза – прогностична і ретроспективна. Методи трудової експертизи. Професіографія, її мета та завдання. Професіограма та її структура. Психограма як складова частина професіограми. Етапи профорієнтації. Профконсультація. Психологічний профіль особистості та професії.

14.2. *Професійний відбір і адаптація.* Професійна придатність і професійна готовність. Абсолютна і відносна професійна придатність. Методи профвідбору. Використання тестів для визначення професійної придатності. Надійність і валідність тестів. Організація роботи з профорієнтації і профвідбору.

Тема 15. Психофізіологічні основи виробничого навчання, формування трудових навичок і вмінь

15.1. *Завдання і форми організації виробничого навчання.* Виробниче навчання, його сутність і основи форми підготовки кадрів. Завдання виробничого навчання в сучасних умовах – забезпечення конкурентоспроможності людини на ринку праці.

15.2. *Психофізіологічні закономірності формування трудових навичок і вмінь.* Трудові навички, їх класифікація. Робочий динамічний стереотип як фізіологічна основа трудових навичок. Поняття про інтегральний образ трудових дій і ключові фізіологічні функції. Роль тренування і вправ у формуванні трудових навичок і адаптації фізіологічних систем до трудових навантажень. Етапи формування трудових навичок. Перенесення та інтерференція трудових навичок, їх вплив на професійну мобільність працівника. Методи виробничого навчання. Уміння, їх суть і етапи формування. Поняття про нормативний спосіб та індивідуальний стиль діяльності.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 ситуаційних задач.

Ситуаційні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і

більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в табл.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Перевірка домашніх завдань	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього	
Змістовний модуль 1 Аспекти праці, її психологічні та фізіологічні ознаки	Тема 1. Предмет, методи і завдання дисципліни	1 тиждень	0,5	0,5							1	
	Тема 2. Центральна – нервова регуляція трудової діяльності	2 тиждень	0,5	0,5				1				2
		3 тиждень	0,5		0,5							1
	Тема 3. Фізіологія рухового апарату людини і раціоналізація	4 тиждень	0,5		0,5							1
	Тема 4. Фізіологічні реакції організму на трудові навантаження	5 тиждень	0,5	0,5				1				2
	Тема 5. Закономірності активізації психічних процесів людини у трудовій діяльності	6 тиждень	0,5	0,5				1	5			7

	Тема 6. Психічні властивості особистості, їх розвиток і вияви у трудовій діяльності	7 тиждень	0,5	0,5					1		6	8	
Змістовий модуль 2. Працездатність людини та закономірності її динаміки	Тема 7. Працездатність людини та закономірності її динаміки	8 тиждень	0,5		0,5							1	
	Тема 8. Виробнича втома і заходи запобігання перевтоми працівників	9 тиждень	0,5	0,5					1			2	
	Тема 9. Психофізіологічна суть монотонності та способи підвищення змістовності праці	10 тиждень	0,5	0,5					1	5		7	
	Тема 10. Психофізіологічні особливості і принципи організації операторської праці	11 тиждень	0,5	0,5			5		1			7	
	Тема 11. Виробниче середовище та його вплив на організм і працездатність людини	12 тиждень	0,5	0,5							6	7	
	Тема 12. Важкість праці та методи її оцінювання	13 тиждень	0,5	0,5								1	
	Тема 13. Фізіологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку	14 тиждень	0,5	0,5								1	
	Тема 14. Психофізіологічні основи профорієнтації і профвідбору	15 тиждень	0,5		0,5						6	7	
	Тема 15. Психофізіологічні основи виробничого навчання, формування трудових навичок та вмінь	16 тиждень	0,5		0,5	5						6	
	Іспит												40
	Усього			8	5	3	5	5	5	7	10	12	100

5. Рекомендована література

Основна

1. Агапова Е. Г. Физиология и психология труда / Е. Г. Агапова. – Самара: Медицина, 1991. – 216 с.
2. Горшков С. К. Методика исследований физиологии труда / С. К. Горшков, З.М. Золина, Ю. В. Мойкин. – М.: Медицина, 1974. – 76 с.
3. Калініна Т. О. Фізіологія і психологія праці. Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050109 усіх форм навчання / Т. О. Калініна, Є. П. Кожанова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 268 с. (Укр. мов.)

Додаткова

4. Влияние условий труда на работоспособность и здоровье операторов / Под ред. А. О. Навакатияна. – К.: Здоров'я, 1984. – 144с.
5. Душков Б. А. Индустриально – педагогическая психология / Б. А. Душков. – М.: Просвещение, 1981. – 208 с.
6. Зинченко В. П. Основы эргономики / В. П. Зинченко, В. М. Мунипов. – М.: Экономика, 1980. – 344с.
7. Климов Е. А. Введение в психологию труда. Учебник для вузов / Е. А. Климов. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – 350 с.
8. Количественная оценка тяжести труда. Межотраслевые методические рекомендации / Составитель В. Г. Макушин. – М.: Экономика, 1988. – 116 с.
9. Косилов С. А. Очерки физиологии труда / С. А. Косилов. – М.: Медицина, 1965. – 372 с.
10. Котелова Ю. В. Очерки по психологии труда / Ю. В. Котелова. – М.: Изд. МГУ, 1986. – 120 с.
11. Крушельницкая О. В. Физиология и психология труда / О. В. Крушельницкая. – К.: КИНХ, 1989. – 90 с.
12. Лукашевич Н. П. Психология труда: учебно – метод. пособие / Н. П. Лукашевич, И. В. Сингаевская, Е. И. Бондарчук; [Под ред. Н. П. Лукашевича. – К.: МАУП, 1997. – 104 с.]
13. Навакатиян А. О. Физиология и гигиена умственного труда / А. О. Навакатиян, В. В. Крыжановская, В. В. Кальниш. – К.: Здоров'я, 1987. – 152 с.
14. Полежаев Е. Ф. Основы физиологии и психологии труда / Е. Ф. Полежаев, В. Г. Макушин. – М.: Экономика, 1974. – 240 с.
15. Руководство по физиологии труда / Под ред. З. М. Золиной, Н. Ф. Изморова. – М.: Медицина, 1983. – 528 с.
16. Саноян Г. Г. Создание условий оптимальной работоспособности на производстве (Психофизиологический аспект) / Г. Г. Саноян. – М.: Экономика, 1978. – 168 с.
17. Физиологические и психологические основы труда. – М.: Профиздат, 1974. – 232 с.
18. Физиологические принципы разработки режимов труда и отдыха / Под ред. В. И. Медведева. – Л.: Наука, 1984. – 140 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

19. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.

20. Співтовариство кадровиків і спеціалістів з управління персоналом. Режим доступу : <http://hrliga.com/>.